

נפשו גחלים תלהט

גליון 474 בהר בחוקותי תשפ"ו

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות בטלפון: 0-7695449 או למייל 1nafsho@gmail.com

אם בחוקותי תלכו - צבינו של בן תורה

ולכן כאשר אנו רואים בחוש שהסתלקותו פגעה במעמקי "הרגשת החיים" של כלל הציבור, אות היא שהתביעה היא על מצב ההוה של ה"תורה" [שהוא מקור חיות הציבור] בדורנו עתה. עיקר ענין התורה הוא שע"י הלימוד והדביקות בה, נעשית התורה אצלו "קנין נפשי". פירוש המושג - "בן תורה" הוא פשוטו כמשמעו - בן של התורה, כאילו התורה ילדתו ויצרתו. בדורות שעברו היה זה דבר פשוט, כי היה ניכר על ה"בן תורה" ה"תורה" שבו, הנהגתו, נימוסו, שאיפתו וכל הליכות חייו, העידו עליו כמאה עדים שהתורה ודעת התורה ספוגה בו, בכל ישותו. גם בשעת הלימוד עצמו היה ניכר עליו באיזה השתוקקות נפלאה מחובר הוא במסירות נפש לעמילות בתורה, בשקיקה להבין עומק רצון התורה, בכל ענין וענין. כולם ראו שאין זה אדם רגיל, אלא כמין מלאך מלוכש בגוף של בשר, אשר חי לו בעולם מרום מעל כל עניני הגוף והבלי תבל. זאת היתה תפארתה של תורה באמת.

אולם, בתקופה האחרונה עדים אנו לתופעה חמורה. קלות הדעת של אורת הרחוב החלה לחדור לתוך עולמם של בני תורה. הנה צומח ועולה בתוך כותלי בית המדרש, סוג חדש של "בן תורה מזויף", בסגנון של הפתגם הקלוקל של דור המשכילים "היה יהודי בביתך ואדם בצאתך". בשהותו בבית המדרש הוא לומד תורה, וביציאתו נוהג הוא כאנשי הרחוב, ומחקה את התרבות החילונית. לפעמים בימי בין הזמנים הענין בא לידי ביטוי חריף, כידוע, כאשר אורת של התפרקות והואי הבילויים של הרחוב החילונית הופך לנחלתם של חלק מבני הישיבות. זה נעשה כ"לכתחילה" חלק מצורות חייהם, רח"ל.

מורי ורבותי! זה לא זיוף רק של ה"בן תורה", זהו זיוף של כל התורה כולה!

הנפטר הגדול זצ"ל היה "דמות הפאר" של המשמעות האמיתית והמקיפה של "בן תורה" באמת. בעונות הדור הנקודה זו לקחוהו מאתנו לכפר על עון הדור כולו. יתן

לדאבון לב נלקח מאתנו בעיצומה של תקופת עלייתו, בעסק עבודת הקודש שלו בארצנו הקדושה וברחבי תבל, להשפיע ולרומם אלפי ישראל, לעוררם משנתם ומשגיותם בהבלי הזמן.

נמצאים אנו בימי הכנה לקראת מתן תורה בחג השבועות שיבא עלינו לטובה. ננסה לתמצת את ההשקפה הנכונה בדבר מהותו של המושג "ישיבה" ו"בן ישיבה". מתוך כך נבין גם כי הדברים מחייבים למעשה, וכמה גדולה אחריותו של כל בן תורה.

בערב המועד שנה זו נסתלק באופן פתאומי ומחריד אחד מבני העליה המיוחדים שבדור, מאחר ופשוט הוא שהש"ת מעוררנו בזה לשוב בתשובה לפניו ית', א"כ חובה עלינו להתבונן מה הש"ת דורש מאתנו. הגם שדרכי שמים נסתרים לנו, אולם דבר ברור הוא שיש כאן תביעה מהכלל, על חטא ופגם כלל ציבורי. הרי חז"ל קבעו לנו כי עונשי שמים באים בדרך מדה כנגד מדה. מגדרי הנהגה זו שניתן להבחין באופי החטא עפ"י אופי העונש. הנה, הכל יודעים ומרגישים שהכאב על הסתלקותו והיעדרו - חדר ופגע עמוק עמוק בלבבות כלל הציבור ברחבי העולם, הן בארץ והן בחו"ל. ויתירה מזו, אנו חשים כאן תופעה משונה, אשר למרות שכבר עבר זמן מה מהמאורע, עדיין בוערת בלב גחלת הכאב והצער, דבר שהוא נדיר עד מאד גם אצל גדולים וטובים. כיון שאופי העונש הוא כלל ציבורי, הרי בהכרח, שהתביעה היא ג"כ על חטא מסוג זה. כשרואים שנלקח בשביל ה"מדה כנגד מדה" כלי מפואר כזה, הרי מובן שהתביעה היא דוקא בנקודת ההצטיינות המיוחדת שלו.

נבאר דברינו בע"ה: התורה היא התשתית והיסוד שעליה מבוססת כל ה"חיות" של ה"כלל ישראל", וממנה יונק. לכן, כפי מדת התקשרות הכלל אל התורה, כך יורגש הדבר בחיי הכלל. [ועומק הקשר של התורה עם כלל ישראל, הוא מה שביארו חז"ל כי ג' דברים קשורים זב"ז קב"ה אורייתא וישראל, דהיינו קב"ה באורייתא ואורייתא בישראל,

דבר המערכת

מכה גודלה קבלה כנס"י בהלקח בדמי ימיו הגאון הצדיק ר' שמשון פינקוס ז"ל תלמיד מובהק של רבינו הגרי"א ז"ל. פעם אמר לי מו"ר ש"ר' שמשון לקח על עצמו להוציא את הבימ"ד החוצה". היינו שבכח הציור העשיר שניחון בו השכיל להפשיט יסודות שקיבל בבימ"ד של רבינו ז"ל והנחילו לכלל ישראל. בעמדנו לפני מתן תורה ראינו לנכון להביא כאן את ההספד שנשא בכולל חזו"א. עיקר ההספד היה להראות כיצד נראית דמותו של בן תורה כפי שהשתקף בתלמידו הגרש"פ ז"ל

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" ש"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. כל הערה תתקבל בברכה.

המערכת

ואכמ"ל.

השי"ת בלב ציבור בני תורה שיתעורר בהם רצון לחזור להיות בניה של התורה.

ד' אמות של הלכה "נקיות"

כידוע, אבי ישיבות ליטא ופולין היה הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל, תלמיד הגר"א. הוא יסד בשעתו את הישיבה בולוז'ין אשר ממנו יצאו כל הישיבות אח"כ. יש לדעת, שענין יסוד הישיבה לא היה רק כדי למסור לדורות את דרך הלימוד מבית מדרשו של רבו הגר"א. אלא, מטרת ייסוד הישיבה היתה כדי ליצור סוג מסגרת שעל ידה תוכל להתממש ההבטחה שלא תשתכח תורה מישראל, לא מפני שהיה חסר לימוד התורה בתקופה דאז. אדרבא, בתי המדרש אז היו מלאים מפה לפה מלומדי תורה, מלאים ממש כפשוטו, אבל הגר"ח זצ"ל בגודל פקחותו, כשראה תחילת התנוצצותו והתפתחותו של השורש פורה ראש ולענה - דהיינו ההשכלה, הוא צפה מראש את גודל הסכנה הרוחנית, הוא חזה מראש שההשכלה [שאח"כ הפכה לתנועה] מאיימת על המשך קיומה של תורה ומצות בכלל ישראל. לשם כך, בהתייעצות עם רבו הגר"א זצ"ל ובהסכמתו, יזם את רעיון הקמת ה"ישיבה", כהכנה למבול זה של כפירה שלא תגלוש ולא תתפשט לתוך הד' אמות של הלכה. הישיבה בולוז'ין נוסדה בתור ד' אמות "נקיות" ששם עמוד התורה קיימת בטהרתה. היא הוקמה בתור חוליה ראשונה בשרשרת הישיבות שעתידיים לצאת ממנה, המטרה היתה ברורה - שימסר עמוד התורה בטהרתו מדור לדור - דרך הישיבות, ובהתאם לכך, נקבעה מלכתחילה צביונה וצורתה של "ישיבה". ברור שהגר"ח זצ"ל דיבר עם הגר"א ז"ל אז על כל קווי הישיבה, איך ובאיזה צורה צריך שיהיה צביון הישיבה. גודל אחריותם של בני הישיבות - בימינו

רעיון ה"ישיבה" היה, שתהיה מעין תיבת נח, שתוכל לשוט על פני מי המבול של דעות כוזבות. ואכן כך היה אח"כ בפועל, שכאשר נסגרה הישיבה בולוז'ין צמחו משם כל הישיבות האחרות, וראשי הישיבות מעתיקי השמועה זכר כולם לברכה - העתיקו ליישוביהם את אותו הצביון, כפי שראו הם בולוז'ין. בתקופת דאז, רק גדולי ישראל ראו והבינו את הצורך בכך, אבל בימינו שהכלל ישראל חי נמצא מוקף בכפירה שנתפשטה מסוף העולם ועד סופו כפשוטו, עכשיו כבר ברור לכל שהטרה של כלל ישראל, מסירת התורה מאז ועד ימינו. [וידוע, כי אותם ששינו צורת הישיבה ירדו לטמיון. כמעט נשכחה מהם היהדות לגמרי]. מכאן נבין את גודל האחריות המוטלת על בני הישיבות בימינו. הם

אחראיים לשאת את עמוד התורה ולמסור אותו בטהרתה לדור הבא, כי עמוד התורה נמסר דרך הישיבות דוקא!

השאיפה לגדלות

צביון הישיבה מהו? הישיבה היא מסגרת שבה הלימוד הוא בריתחא דאורייתא, כאשר כל השאיפה מכוונת למטרה אחת ויחידה - גדלות בתורה. ידיעת התורה לעמקה ולרחבה, מתוך השתעבדות מוחלטת לתורה ולדעת תורה בלבד. לא לשום השקפות ודיעות זרות הבאות מבחוץ. הישיבה היא בית היוצר שהמתחנך שם כאילו מתעבר ונולד מחדש. שם התורה חודרת לכל ישותו, עד שהוא נעשה ל"בן תורה" בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וממילא גם התורה והמצוות שלו הם במדרגה גבוהה של שלימות. זה צביון הישיבה שהנהיגו בולוז'ין, וזהו הצביון של ישיבה שהעבירו מדור לדור, וכל זה היה במושגים לגמרי אחרים ממה שאנו רגילים בימינו.

תורה של "עבדות"

צורה זו של לימוד התורה היא המדרגה האמיתית הנדרשת מן האדם. פוק חזי מה נאמר בפרשת שמות על קבלת התורה. כשנתגלה הקב"ה למשה רבינו אמר לו "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (שמות ג-יב). ופירש שם רש"י שהכוונה על קבלת התורה במעמד הר סיני. הרי מפורש ש"קבלת התורה" - נקרא "תעבדון את האלוקים". במתן תורה התחולל מהפך אצל כלל ישראל, שהפכו להיות "עבדי השם", כי הם "קבלו את התורה" - בתורת "עבדות לה".

ה"ספרי" על הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" [בפרשה שניה של ק"ש], מונה ג' פירושים, הא' "קרבנות", והב' תפילה (שהיא במקום קרבנות), והג' "תורה".

מורי ורבותי! רואים מדברי הספרי כאן, ש"לימוד התורה" הריהו בגדר "עבודה" לא פחות מ"עבודת הקרבנות" ומ"עבודת התפילה". בדיק כפי שמבינים שתפילה זוהי עבודה, שהרי תפילה הוא "עבדא קמיה מריה", ממש "עומד לפני ה'", וכן קרבנות הוא עבודה שהרי מוסר את רכושו להקב"ה, כך לא פחות מזה - הוא ה"לעבדו בכל לבבכם" של לימוד התורה.

תורה בציור שאין עוד מלבדו- דבקות בקוב"ה שאין עוד מלבדו

ויש להוסיף נקודה חשובה בזה, הנה הזכרנו קודם מאמר חז"ל "קוב"ה ואורייתא חד", והנה הלא פשוט שעל הקוב"ה לא יתכן אפי' הו"א שבהו"א שאין מציאותו קיימת לרגע א', זוהי כפירה גמורה, דהוא חי וקיים לעד, וצריך לדעת דה"ה ה"אורייתא" הקשורה עם "קוב"ה" יש לה צד השוה, עכ"פ במהלכים שלה, שהיא ג"כ קיימת באופן מוכרח כל הזמן, וכשם שהקב"ה מכריז "אין עוד מלבדו", כך התורה צריכה להיות באופן שמכריז "אין עוד מלבדה", שאין שום ערך לדבר אחר בבריאה וזולתה, והכל נאצל ממנה, שהיא ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, והכל נמצא רק למענה, שכל העולם לא נברא אלא בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית שיעסקו בה, ואם לא בריית יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. וממילא אדם הרוצה שעסק התורה שלו יביאהו לדביקות בהשי"ת, צריך להעריך את התורה באופן זה, "שאין עוד מלבדה", והיינו שכל שאיפתו היא רק לדעת ולהבין את התורה, והכל מרוכז רק סביב זה, וכל עיסוקיו החומריים הם רק לעבור את העולם, ויעשה אותם רק בכפיה, שמוכרח לעשותם, אבל צפור נפשו הוא רק השאיפה לעסוק בתורה, ורק באופן זה שהתורה היא אצלו בגדר "אין עוד", יכול להתקשר עם "הקוב"ה", שאין עוד מלבדו ממש.

הצורה של עסק התורה באופן זה היא שעמל ויגע לרדת לסוף הסוגיא, וכלשון רש"י שבת פ"ח ב' (ד"ה למיימינים) עסוקים בכל כחם, וטרודים לדעת סודה עכ"ל, שהדבר היחיד שמטריד את דעתו הוא רק לגלות מעמקי הסוגיא, ולא מעניין אותו שום דבר אחר, כי אדם המתעניין בדבר אחר, כבר אין התורה אצלו בציור שאין עוד מלבדה, וממילא יחסר לו בשיעור הדביקות בקוב"ה. יזכנו השי"ת להיות עמלים בתורה לשמה ולהגיע למעלת הדביקות האמיתית.

כתישת הגוף על התורה וקביעת קדושתה בו עי"ז

כתיב אם בחקתי תלכו ופירש"י, שתהיו עמלים בתורה. יכול קיום המצוות הרי כתיב אח"כ ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ע"כ. אבל אינו מובן מה השייכות בזה להליכה בדוקא. דבשלמא הא דנזכר כאן חוקים נוכל לפרש משום דהם קשים יותר להבינם בהיות שאין לשכל מבוא כ"כ להם ונצרך עמל ויגיעה בשבילם. אמנם במד"ר שם מובא ע"ז מ"ש בדוד ואשיבה רגלי אל עדותיך. דבכל יום (מצד חובת מלך) היה דוד מתכנן מה לעשות בעניני ציבור אבל רגליו היו מוליכות אותו באופן סתמי אל ביהמ"ד. וכנראה דהמד"ר בא לבאר ענין תלכו כאן. ולפ"ז יתפרש ענין בחקתי דד"ת יהיו חקוקים בגוף (בחוקותי מלשון חקיקה) שגם שם יורגש תוקף דרופתקי דאז', ואז יוחקק ויטבע בגוף הליכה אל ביהמ"ד (באופן סתמי) כי זהו הטבע החדש שקנה. וע"ז הם דברי רש"י בשם חז"ל שתהיו עמלים בתורה. כי רק בעמל ויגיעה יוכל ליחקק בגופניות נטיות גמורות אל חיי הרוח. וגוף כתות על התורה יש לו הרגשות וטבעיות אחרות מכל שאר הגופים. וכאן נעשה קדושה קבועה בגוף.